

9. 9. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Žaloby wrongful life a wrongful birth - teoretický úvod a pohled české rozhodovací praxe

České právo používá anglické termíny wrongful birth a wrongful life, kde je možné slovo wrongful přeložit jako nechtěný nebo bezprávní. Tato problematika se dotýká několika právních institutů, z nichž mezi hlavní řadíme především odpovědnost za škodu a ochranu osobnosti. Neexistuje obecně platná definice těchto pojmů, ale jde spíše o popis událostí, které opravňují jejich účastníky k podání jedné z žalob.[1]

Žalující strana musí událost (narození zdravého nebo postiženého dítěte) považovat za nechtěnou a musí jí z ní plynout nějaká konkrétní materiální nebo nemateriální újma, to znamená, že musí dojít k porušení zájmu chráněného právním řádem. Tyto případy mohou mít různé skutkové pozadí, nejčastěji se však budou týkat pochybení ošetřujícího lékaře. K takovým okolnostem může dojít jak konáním, tak opomenutím, v určitých případech ani nemusí dojít k pochybení. Důležité je, aby byl zákrok lékaře proveden lege artis, tedy podle definice v § 28 odst. 2 zákona o zdravotních službách „na náležité odborné úrovni“. Podstatou je tedy odpovědnostní vztah mezi lékařem a rodiči dítěte na základě smlouvy, kterou mezi sebou uzavírají, jejímž obsahem jsou jasně definovaná práva a povinnosti lékaře a práva a povinnosti pacienta.

Kritériem pro rozlišení action for wrongful birth a action for wrongful life je osoba žalobce.[2] U wrongful birth žalob jsou aktivně legitimováni rodiče, žaloby wrongful life podávají děti svým jménem. Případy wrongful life se dělí do dvou subkategorií. Jedna se soustředí na tzv. wrongful life v užším smyslu. Jde o dva druhy situací - první je tzv. wrongful unsatisfied life (nechtěný život s újmou odlišnou od postižení) a druhá tzv. wrongful diminished life (nechtěný život s postižením). Druhá subkategorie pak řeší tzv. prenatal injury, mezi které řadíme případy poškození plodu v průběhu prenatalního vývoje. Žaloby wrongful birth se dělí na tzv. wrongful birth v užším smyslu a tzv. wrongful conception (nechtěné početí) nebo wrongful pregnancy (nechtěné těhotenství).

Žaloby wrongful life

Žaloby wrongful life jsou konstruovány tak, že pochybením je donošení dítěte, tedy nepodstoupení umělého přerušování těhotenství. V takovém odpovědnostním vztahu tak škoda primárně nevzniká v důsledku porušení povinnosti.[3] Za škodu je zde považována ztráta šance, nebo-li možnosti dítěte vůbec se narodit. Vzniká tak přirozeně a nárok na odškodnění se bude týkat jak fyzické, tak zejména psychické újmy, kterou dítě v důsledku svého narození a života utrpělo. Tyto žaloby podávají téměř výhradně handicapované děti. Tento koncept je téměř ve všech evropských zemích s kontinentální právní kulturou (s výjimkou Nizozemí a dříve i Francie) odmítán a žaloby jsou zamítány

jako nepřipustné, naopak tento koncept je přijímaný například ve Spojených státech.

V případě akceptace těchto žalob se soudci dostávají do situace, kdy musí hodnotit kvalitu života daného jedince, protože žalobci argumentují tím, že život s postižením je horší než úplná neexistence, což je ale naprosto nedokazatelný fakt. Není možné srovnávat existenci života s postižením s neexistencí a v žádném případě není možné mluvit o škodě nebo se ji nějakým způsobem snažit vyčíslit. Navíc příčinná souvislost mezi pochybením lékaře a postižením dítěte neexistuje, protože lékař jej přímo nezavinil, v důsledku nesprávného posouzení prenatalních vyšetření došlo k narození, ne však k postižení. Akceptací wrongful life žalob a odškodňováním nejen narození, ale celého života jedince dochází rovněž ke společenské stigmatizaci postižených lidí a tím i v důsledku k nedodržování ústavněprávních předpisů, zejména pak článku 1 Listiny základních práv a svobod, která stanoví, že lidé jsou si rovni v důstojnosti i v právech. Odškodňováním postižení se pak rozlišuje mezi životem s postižením a životem zdravého člověka. Existuje tedy právo jedince narodit se bez postižení?

Žaloby wrongful birth

Rodiče podávající žalobu wrongful birth mohou na základě skutkového stavu případu vybrat mezi dvěma typy žalob. Známe na jedné straně tzv. wrongful birth v užším smyslu a potom také wrongful conception/wrongful pregnancy[4], pod něž podřazujeme případy nechtěného početí a nechtěného těhotenství.

Pro existenci nároku z žaloby wrongful birth je potřeba naplnění čtyř základních předpokladů.[5] Primárně musí dojít k porušení právní povinnosti. Rovněž je nutné, aby vznikla škoda za kterou by někdo byl odpovědný, ať nedbalostně nebo úmyslně. Nejdůležitějším prvkem je příčinná souvislost mezi jednáním a následkem, tedy mezi protiprávním jednáním a vznikem újmy. Musí být přímá a bezprostřední. Přípustnost žalob wrongful birth je z principu věci podmíněna legalizací umělého přerušování těhotenství.

Jde tedy o případy, kdy je neúspěšně provedena sterilizace ženy na základě výslovného přání dále neotěhotnět (wrongful conception), přičemž žena následně navzdory zákroku otěhotní a vznikne jí tak materiální škoda i nemateriální újma, protože jí vznikají přímé náklady na dítě a zpravidla rovněž úrpí psychickou újmu. Wrongful birth v užším smyslu pak představuje žaloby, které se týkají až samotného narození handicapovaného dítěte. Rodiče jsou zde srozuměni s narozením potomka, ale nechtěnost spočívá v nevědomosti faktu, že se plod trpí určitými defekty a že se narodí postižené dítě. Na tomto základě je pak zasahováno rodičům do jejich práva svobodně plánovat rodinný život a rozhodovat se o svém soukromí, tedy základním lidským právům chráněných Listinou základních práv a svobod. Chybně provedená prenatální diagnostika nedbalostně jednatelkou lékařem (*contra legem artis*) tak vede k porušení právem chráněného zájmu.

Umělé přerušování těhotenství představuje klasický bioetický spor mezi zastánci konzervativního a liberálního přístupu. Na jednu stranu zde vystupuje ochrana života jako jedno ze základních lidských práv, které je však limitováno svobodnou vůlí matky rozhodovat o svém životě a činit rozhodnutí, za něž je sama odpovědná. V drtivé většině právních rádu vyspělých států existuje právní ochrana, která ženě tuto možnost poskytuje ať už kvůli zdravotnímu stavu, nebo vlastní vůli. Na základě argumentu legalizované interrupce je tedy právo matky silnější než právo plodu, který je sice podle Listiny hoden ochrany již před narozením, ale je až do porodu součástí těla matky, proto je důležitý též její zájem.

Dosavadní judikatura v České republice

V České republice neexistuje v problematice wrongful birth velký počet judikátů, ale obecně by se

dalo konstatovat, že soudy se inspirují argumentací a judikáty německých a rakouských soudů. Žaloby wrongful life v České republice dosud nebyly řešeny, ale předpokládá se, že by stejně jako ve většině států Evropské unie nebyly úspěšné.

V roce 2001 řešil případ wrongful birth Krajský soud v Brně a následně v roce 2008 i Vrchní soud v Olomouci.[6] Žena se rozhodla uměle přerušit těhotenství z důvodu nedostatečného materiálního zajištění pro dítě. Zákrok byl ale nakonec jen zčásti úspěšný, protože žalobkyně čekala dvojčata a jeden plod byl nepoškozen a těhotenství pokračovalo. Žena žádala náhradu nemajetkové újmy za fyzické a psychické utrpení a odškodnění za ušlou mzdu a čtyři roky neplánované rodičovské dovolené. Soud zjistil, že sama žalobkyně měla podstatnou část viny na dané situaci. Během těhotenství se nezajímala o zdravotní stav svůj ani plodu, nepodnikala příslušné kroky, aby graviditě zabránila (nepoužívala antikoncepční prostředky) a ani po porodu nevyslovila vůli ponechat dítě k adopci, nebo jinak zamezit svým osobním a ekonomickým problémům. Na druhou stranu bylo zjištěno i pochybení na straně ošetřujícího lékaře při provádění interrupce a hlavně po ní, kdy nezjistil, že zákrok byl nedokonale realizován a plod se tak dále vyvíjel. Soudní znalec shledal postup lékařů v průběhu potratu lege artis a soud informoval, že i kdyby k takovým případům docházet nemělo, každoročně se takovým způsobem děti rodí. Matka žalovala nemocnici z titulu ochrany osobnosti a jako odškodné požadovala 400.000 korun.[7]

Soud žalobkyni přiznal, že bylo zasaženo do práva na soukromí, ale na druhou stranu uvažoval i její spoluvinu.[8] Konkrétně se jednalo o porušení ustanovení § 11 až 13 starého občanského zákoníku, tedy práva na ochranu osobnosti a článků 7 odst. 1 a 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod, tedy základních lidských práv. Bylo porušeno matčino právo na soukromí, svobodně se rozhodovat o těhotenství a rovněž na plánování rodinného života. Soud odškodnil psychickou újmu plynoucí ze starosti o zdraví plodu. V rozsudku soud snížil požadované odškodnění na 80.000 korun, protože bral v úvahu nedbalý přístup matky k těhotenství a fakt, že částka 400.000 korun výrazně převyšuje odškodnění v případě úmrtí, které podle § 444 odst. 3 starého občanského zákoníku činí 240.000 korun. Žena podala proti rozsudku odvolání, ale Vrchní soud v Olomouci rozhodnutí Krajského soudu v Brně potvrdil.

Dalším judikátem je rozsudek Krajského soudu v Praze z roku 2006, ve kterém žalobci žalovali nemocnici za nesprávné provedení interrupce.[9] Žena rok po zákroku otěhotněla a žádala tak náhradu nemajetkové újmy v penězích za neoprávněný zásah do práv ochrany osobnosti, stejně jako její partner. Znalec určil, že zákrok byl správně provedený (lege artis), tudíž v tomto okamžiku nebyla porušena žádná práva. Žalobkyně ale nebyla upozorněna na fakt, že existuje možnost spontánního zprůchodnění vaječniku a lékař byl tedy odpovědný za zásah do osobnostních práv. Soud přiznal ženě odškodnění ve výši 30.000 korun, ale nároky druhého žalobce zamítl.

Ve světle české judikatury tak nalezneme pouze velmi málo rozsudků k této problematice, které vesměs obsahově navazují na podobné kauzy v ostatních evropských zemích a i samotná rozhodnutí kopírují zahraniční judikaturu. U nás se jedná o okrajový institut jinak dynamicky se rozvíjejícího zdravotnického práva. Praktické případy wrongful birth a wrongful life jsou tedy v České republice stále vzácné.

Lukáš Vajda,
advokátní koncipient

[Dvořák Hager & Partners, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Oasis Florenc
Pobřežní 12
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500
Fax: +420 255 706 550
e-mail: paha@dhplegal.com

-
- [1] Šustek, P.: Ochrana osobnosti v oblasti péče o zdraví, Disertační práce, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2009, s. 62-64.
- [2] Volková, J.: Ochrana slabší strany prostřednictvím žalob wrongful life a wrongful birth?, COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2010.
- [3] Visinger, R.: Teoretické otázky žalob wrongful life a pohled recentní zahraniční judikatury, Právník, 2006, s. 1125 - 1159.
- [4] Visinger, R.: Teoretické otázky žalob wrongful life a pohled recentní zahraniční judikatury, Právník, 2006, s. 1125 - 1159.
- [5] Doležal, T.: Náhrada škody za nechtěné dítě?, Právní rozhledy, roč. 14, č. 21, 2006, s. 783-787.
- [6] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [7] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [8] Ryška, M.: To je vražda, napsala aneb Když lékař zachrání život, Jiné právo, 19.11.2009.
- [9] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)